



GT.0000026761



BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN

Chủ biên: PGS.TS. Nguyễn Ngọc Quang

Giáo trình

KẾ TOÁN

QUẢN TRỊ

(Tái bản lần thứ 2, có sửa đổi bổ sung)



Accounting



NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN

2014

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN



CHỦ BIÊN: PGS.TS. NGUYỄN NGỌC QUANG

Giáo trình
KẾ TOÁN QUẢN TRỊ

(Tái bản lần thứ 2, có sửa đổi bổ sung)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
2014

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN



CHỦ BIÊN: PGS.TS. NGUYỄN NGỌC QUANG

Giáo trình
KẾ TOÁN QUẢN TRỊ

(Tái bản lần thứ 2, có sửa đổi bổ sung)

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC KINH TẾ QUỐC DÂN
2014

MỤC LỤC

LỜI MỞ ĐẦU	9
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN VỀ KẾ TOÁN QUẢN TRỊ	11
1.1. KHÁI NIỆM VÀ BẢN CHẤT KẾ TOÁN QUẢN TRỊ TRONG DOANH NGHIỆP	11
1.1.1. Khái niệm kế toán quản trị	11
1.1.2. Bản chất kế toán quản trị trong doanh nghiệp.....	14
1.2. THÔNG TIN KẾ TOÁN QUẢN TRỊ VỚI CHỨC NĂNG QUẢN LÝ TRONG DOANH NGHIỆP	19
1.3. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU CỦA KẾ TOÁN QUẢN TRỊ	23
1.3.1. Đối tượng nghiên cứu của kế toán quản trị	23
1.3.2. Phương pháp nghiên cứu của kế toán quản trị	24
1.4. SO SÁNH KẾ TOÁN QUẢN TRỊ VÀ KẾ TOÁN TÀI CHÍNH....	27
1.4.1. Những điểm giống nhau	27
1.4.2. Những điểm khác nhau	27
1.5. SỰ CẦN THIẾT, YÊU CẦU VÀ NHIỆM VỤ TỔ CHỨC KẾ TOÁN QUẢN TRỊ TRONG DOANH NGHIỆP	32
1.5.1. Sự cần thiết tổ chức kế toán quản trị trong các doanh nghiệp..	32
1.5.2. Yêu cầu và nhiệm vụ tổ chức kế toán quản trị trong các doanh nghiệp	33
1.6. TỔ CHỨC KẾ TOÁN QUẢN TRỊ TRONG DOANH NGHIỆP....	34
1.6.1. Tổ chức kế toán quản trị trong doanh nghiệp theo chức năng thông tin kế toán.....	34
1.6.2. Tổ chức kế toán quản trị trong doanh nghiệp theo chu trình thông tin kế toán.....	35
1.7. MÔ HÌNH TỔ CHỨC BỘ MÁY KẾ TOÁN QUẢN TRỊ TRONG DOANH NGHIỆP	37

CHƯƠNG 2. PHÂN LOẠI CHI PHÍ	41
2.1. KHÁI QUÁT VỀ CHI PHÍ.....	41
2.1.1. Bản chất kinh tế của chi phí.....	41
2.1.2. Khái niệm về chi phí dưới góc độ kế toán tài chính.....	42
2.1.3. Khái niệm về chi phí dưới góc độ kế toán quản trị.....	43
2.2. PHÂN LOẠI CHI PHÍ THEO CHỨC NĂNG HOẠT ĐỘNG.....	44
2.2.1. Chi phí sản xuất.....	44
2.2.2. Chi phí ngoài sản xuất.....	47
2.3. PHÂN LOẠI CHI PHÍ THEO NỘI DUNG KINH TẾ.....	49
2.4. PHÂN LOẠI CHI PHÍ THEO MỐI QUAN HỆ VỚI MỨC ĐỘ HOẠT ĐỘNG.....	54
2.4.1. Biến phí.....	54
2.4.2. Định phí.....	57
2.4.3. Chi phí hỗn hợp.....	61
2.5. PHÂN LOẠI CHI PHÍ THEO MỐI QUAN HỆ VỚI KỶ TÍNH KẾT QUẢ KINH DOANH.....	73
2.5.1. Chi phí thời kỳ.....	73
2.5.2. Chi phí sản phẩm.....	73
2.6. CÁC CÁCH PHÂN LOẠI CHI PHÍ KHÁC.....	76
2.6.1. Chi phí trực tiếp và chi phí gián tiếp.....	76
2.6.2. Chi phí kiểm soát được và chi phí không kiểm soát được.....	78
2.6.3. Chi phí chênh lệch.....	79
2.6.4. Chi phí chìm.....	80
2.6.5. Chi phí cơ hội.....	81
2.7. PHÂN LOẠI CHI PHÍ TRONG CÁC BÁO CÁO KẾT QUẢ KINH DOANH.....	82
2.7.1. Báo cáo kết quả kinh doanh theo chức năng của chi phí.....	82
2.7.2. Báo cáo kết quả kinh doanh theo mô hình lợi nhuận góp.....	84
CHƯƠNG 3. CÁC PHƯƠNG PHÁP XÁC ĐỊNH CHI PHÍ SẢN XUẤT SẢN PHẨM, DỊCH VỤ	91
3.1. PHƯƠNG PHÁP XÁC ĐỊNH CHI PHÍ SẢN XUẤT SẢN PHẨM TRUYỀN THỐNG.....	92

3.1.1. Phương pháp xác định chi phí sản xuất sản phẩm theo công việc	92
3.1.2. Phương pháp xác định chi phí sản xuất sản phẩm theo quá trình sản xuất	105
3.2. PHƯƠNG PHÁP XÁC ĐỊNH CHI PHÍ SẢN XUẤT SẢN PHẨM HIỆN ĐẠI	110
3.2.1. Phương pháp xác định chi phí sản xuất sản phẩm theo mô hình chi phí mục tiêu (Target - Costing)	110
3.2.2. Phương pháp xác định chi phí sản xuất sản phẩm dựa trên hoạt động (Activity-Based Costing-ABC)	116
3.3. BÁO CÁO SẢN XUẤT	122
3.3.1. Khái niệm và ý nghĩa báo cáo sản xuất	122
3.3.2. Nội dung của báo cáo sản xuất	123
CHƯƠNG 4. PHÂN TÍCH MỐI QUAN HỆ CHI PHÍ- SẢN LƯỢNG VÀ LỢI NHUẬN (C-V-P)	137
4.1. Ý NGHĨA PHÂN TÍCH MỐI QUAN HỆ CHI PHÍ, SẢN LƯỢNG VÀ LỢI NHUẬN	138
4.2. CÁC KHÁI NIỆM CƠ BẢN ĐỂ PHÂN TÍCH MỐI QUAN HỆ C-V-P	139
4.2.1. Lợi nhuận góp	139
4.2.2. Tỷ lệ lợi nhuận góp	142
4.3. PHÂN TÍCH ĐIỂM HÒA VỐN	144
4.3.1. Khái niệm, điều kiện và nội dung phân tích điểm hòa vốn	144
4.3.2. Các chỉ tiêu an toàn	158
4.4. CƠ CẤU CHI PHÍ VÀ ĐỘ LỚN ĐÒN BẢY HOẠT ĐỘNG	160
4.4.1. Cơ cấu chi phí	160
4.4.2. Độ lớn đòn bẩy hoạt động	162
4.5. PHÂN TÍCH QUAN HỆ C-V-P ĐỂ RA QUYẾT ĐỊNH KINH DOANH	165
4.5.1. Thay đổi định phí và doanh thu tiêu thụ	166
4.5.2. Thay đổi biến phí và doanh thu tiêu thụ	167
4.5.3. Thay đổi định phí, giá bán và doanh thu tiêu thụ	168
4.5.4. Thay đổi định phí, biến phí và doanh thu	168

4.5.5. Thay đổi kết cấu sản phẩm tiêu thụ.....	170
4.6. ĐIỀU KIỆN ÁP DỤNG CHO PHÂN TÍCH C-V-P.....	171
CHƯƠNG 5. DỰ TOÁN SẢN XUẤT KINH DOANH.....	173
5.1. TỔNG QUAN VỀ DỰ TOÁN.....	173
5.1.1. Khái niệm, ý nghĩa và phân loại dự toán.....	173
5.1.2. Cơ sở khoa học xây dựng dự toán.....	177
5.1.3. Trình tự xây dựng dự toán.....	178
5.2. ĐỊNH MỨC CHI PHÍ.....	181
5.2.1. Khái niệm.....	181
5.2.2. Phương pháp xây dựng định mức chi phí.....	183
5.2.3. Các định mức chi phí trong doanh nghiệp.....	184
5.3. DỰ TOÁN SẢN XUẤT KINH DOANH.....	190
5.3.1. Dự toán tiêu thụ sản phẩm, hàng hóa.....	190
5.3.2. Dự toán sản xuất (mua hàng).....	193
5.3.3. Dự toán chi phí nguyên vật liệu trực tiếp.....	195
5.3.4. Dự toán chi phí nhân công trực tiếp.....	197
5.3.5. Dự toán chi phí sản xuất chung.....	198
5.3.6. Dự toán thành phẩm, hàng hóa tồn cuối kỳ.....	200
5.3.7. Dự toán giá vốn hàng bán.....	201
5.3.8. Dự toán chi phí bán hàng và chi phí quản lý doanh nghiệp... ..	202
5.3.9. Dự toán báo cáo tài chính.....	203
CHƯƠNG 6. DỰ TOÁN LINH HOẠT.....	209
6.1. KHÁI NIỆM VÀ Ý NGHĨA CỦA DỰ TOÁN LINH HOẠT.....	209
6.1.1. Khái niệm dự toán linh hoạt.....	209
6.1.2. Ý nghĩa của dự toán linh hoạt.....	211
6.2. PHÂN TÍCH BIẾN ĐỘNG CHI PHÍ.....	216
6.2.1. Phân tích biến động chi phí nguyên vật liệu trực tiếp.....	216
6.2.2. Phân tích biến động chi phí nhân công trực tiếp.....	219
6.2.3. Phân tích biến động chi phí sản xuất chung.....	220
6.3. PHÂN TÍCH BIẾN ĐỘNG TIÊU THỤ.....	227
6.4. BÁO CÁO HOẠT ĐỘNG.....	229

CHƯƠNG 7. KẾ TOÁN TRÁCH NHIỆM	233
7.1. KHÁI NIỆM, PHÂN LOẠI VÀ NỘI DUNG ĐÁNH GIÁ HOẠT ĐỘNG CÁC TRUNG TÂM TRÁCH NHIỆM	234
7.1.1. Khái niệm trung tâm trách nhiệm.....	234
7.1.2. Phân loại trung tâm trách nhiệm	237
7.1.3. Chi tiêu đánh giá trách nhiệm của các trung tâm	239
7.1.4. Hệ thống báo cáo kế toán trách nhiệm	247
7.2. BÁO CÁO BỘ PHẬN VÀ PHÂN TÍCH BÁO CÁO BỘ PHẬN	251
7.2.1. Khái niệm và đặc điểm của báo cáo bộ phận	251
7.2.2. Phân tích báo cáo bộ phận.....	253
7.3. PHÂN BỐ CHI PHÍ PHỤC VỤ CHO CÁC BỘ PHẬN	257
7.3.1. Sự cần thiết phải phân bổ chi phí phục vụ cho các bộ phận...	257
7.3.2. Nguyên tắc phân bổ chi phí phục vụ	258
7.3.3. Tiêu thức phân bổ chi phí phục vụ	260
7.3.4. Phương pháp phân bổ chi phí phục vụ	262
7.4. PHÂN TÍCH BÁO CÁO KẾT QUẢ KINH DOANH LẬP THEO CÁC PHƯƠNG PHÁP XÁC ĐỊNH CHI PHÍ	268
7.4.1. Các phương pháp xác định chi phí	268
7.4.2. Phân tích báo cáo kết quả kinh doanh theo các phương pháp xác định chi phí.....	271
CHƯƠNG 8. ĐỊNH GIÁ BÁN SẢN PHẨM TRONG DOANH NGHIỆP	279
8.1. LÝ THUYẾT CƠ BẢN VÀ Ý NGHĨA CỦA ĐỊNH GIÁ BÁN SẢN PHẨM TRONG DOANH NGHIỆP	280
8.1.1. Lý thuyết cơ bản của định giá bán sản phẩm trong doanh nghiệp của nền kinh tế thị trường.....	280
8.1.2. Ý nghĩa của định giá bán sản phẩm trong quản trị doanh nghiệp	283
8.2. VAI TRÒ CỦA ĐỊNH GIÁ BÁN SẢN PHẨM VÀ CÁC NHÂN TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN QUYẾT ĐỊNH, ĐỊNH GIÁ BÁN SẢN PHẨM	284
8.2.1. Vai trò của định giá bán sản phẩm trong doanh nghiệp	284
8.2.2. Các nhân tố ảnh hưởng đến quyết định, định giá bán sản phẩm trong doanh nghiệp.....	286

LỜI MỞ ĐẦU

Việt Nam đang trong giai đoạn phát triển của nền kinh tế thị trường, từng bước hội nhập sâu rộng trên các phương diện với khu vực và thế giới để tạo ra một nền kinh tế cộng đồng. Hòa cùng với sự thay đổi trong các chính sách quản lý kinh tế vi mô và vĩ mô, kế toán là công cụ sắc bén trong quản lý kinh tế cũng thay đổi theo. Sự thay đổi của kế toán đã làm cho người học, người dạy và các chuyên gia hành nghề thường xuyên cập nhật, bổ sung các kiến thức mới nhất.

Trong hệ thống thông tin kế toán nói chung, kế toán quản trị là một bộ phận cấu thành không thể thiếu được trong các doanh nghiệp kinh doanh, đơn vị sự nghiệp có thu. Kế toán quản trị với chức năng là công cụ hữu hiệu cung cấp thông tin cho các cấp quản lý để đưa ra các quyết định điều hành mọi hoạt động nhằm đạt được hiệu quả cao nhất.

Để phục vụ kịp thời nhu cầu học tập, nghiên cứu của đông đảo các đối tượng là học viên, sinh viên, nghiên cứu sinh, kế toán tổng hợp, kế toán trưởng, nhà quản trị kinh doanh...; cho các bậc đào tạo: đại học, sau đại học, bồi dưỡng nâng cao... tập thể giáo viên Bộ môn Phân tích và Kế toán quản trị thuộc Khoa Kế toán và Kiểm toán - Đại học Kinh tế Quốc dân Hà Nội đã biên soạn giáo trình "*Kế toán quản trị*".

Giáo trình này biên soạn dựa trên cơ sở tham khảo các tài liệu kế toán quản trị của những nước có nền kinh tế thị trường phát triển, giáo trình kế toán quản trị của các trường đại học khối kinh tế đầu ngành ở Việt Nam, tài liệu hội thảo quốc tế...đồng thời kết hợp với thông tư hướng dẫn kế toán quản trị của Bộ Tài chính.

Việc hoàn thành cuốn sách này là sự cố gắng của tập thể các thầy, cô giáo trong Bộ môn với kinh nghiệm giảng dạy và thực tiễn nhiều năm công tác. Tham gia biên soạn sách gồm:

Giáo trình KẾ TOÁN QUẢN TRỊ

1. PGS.TS. Nguyễn Ngọc Quang, biên soạn chương 1, 7 và 8.
2. PGS.TS. Nguyễn Năng Phúc, biên soạn chương 9 và 10.
3. PGS.TS. Phạm Thị Gái, biên soạn chương 3.
4. TS. PhạmThị Thùy, giảng viên chính, biên soạn chương 6.
5. Th.S. Nguyễn Thị Minh Phương, giảng viên, biên soạn chương 4.
6. Th.S. Nguyễn Mai Chi, giảng viên, biên soạn chương 5.
7. Th.S. Trương Anh Dũng, giảng viên chính, biên soạn chương 2.

Mặc dù có nhiều cố gắng trong biên soạn, nhưng do đây là một lĩnh vực khoa học mới mẻ cả về phương diện lý thuyết và thực tế ở Việt Nam, nên cuốn sách không tránh khỏi thiếu sót, rất mong sự đóng góp chân thành của các bạn đọc gần, xa.

Xin chân thành cảm ơn!

TM tập thể tác giả
Chủ biên

PGS.TS. Nguyễn Ngọc Quang